

Simplicissimus Budapestje

BEVEZETÉS A KORSZERŰ SZNOB- ÉS HEDONIZMUSBA, VALAMINT AZ ALKALMAZOTT EMBERLESÉS TUDOMÁNYÁBA

A kétszáz éve született tragika, akit sose felejtünk el

1817. április 8-án született Miskolcon a székely származású laborfalvi *Benke Judit*, akit *Laborfalvi Róza* néven őriz a kollektív emlékezet. Élete a későbbiekben annyira *Jókai Mór*hoz kapcsolódott, hogy felnőtt korát minden további nélkül ilyen korszakokra lehet osztani: színészkedés Jókai előtt, színészkedés Jókai oldalán, úriasszony-ság Jókai oldalán.

A szakirodalom már jó ideje megcáfolta, hogy 1848. március 15-én találkozott először, amikor Laborfalvi a nemzeti színpadán a fiatal író mellé tüzte saját kokárdáját. Ez inkább afféle eljegyzési jegyajándék lehetett.

Jókai kapcsolatát a nála nyolc évvel idősebb színésznővel dühödten ellenezte a mamája és *Petőfi* is. Többek között azért, mert volt egy házasságon kívül született leánya, az akkor már 12 éves kis *Róza*. A szerelmesek azonban nem hallgattak senkire.

Laborfalvi színpadi jelenlétéről természetesen nem maradtak fenn közvetlen emlékek. Nincs filmfelvétel, de még fotó is csak csúf öreg hölgyként maradt fenn róla. A fiatalkori, idealizált rajzok pedig nagyon hasonlítanak a kor többi ünnepeit dívjára. Csak a méltató szavak maradtak, hogy legyen mire emlékezni. *Széchenyi István* például ezt mondta róla: „Laborfalvi son-

Laborfalvi Róza fénykorában, ahogy Szanyi Borbála elképzelte (ismeretlen fotós felvétele a Benke család történetét feldolgozó honlapon)

rus alt hangja a legszebb muzsika, amit hallottam valaha”.

Első szerepeként, tizenhat évesen Náni szobalányt játszott a Benjámín Lengyelországból, vagy a nyolcgarasos atyafi című színműben. Húsz évesen a Pesti Magyar Színház, a későbbi Nemzeti Színház legelső bemutatójába három nappal a premier előtt ugrott be *Schenk Eduard* Belizárjának anyahósnő szerepébe. Déryné írta emlékirataiban: „A kitűzött nagy szerepet a fiatal teremtés kénytelen volt három nap alatt betanulni és eljátszani. S eljátszotta, éspedig mily meglepő sikerrel! De volt is hozzá királyi termete, klasszikai szépsége s azok a nagy beszélő fekete szemei. Kárpótolta ez bőven, ami gyengeség ez első szerepében még mutatkozott. és mi több, abban a borzasztó forróságban játszani, ami itt akkor uralkodott! (...) De Róza azért megúszta a tengert, s legyőzte nehéz feladatát.”

Harminckét évig volt a Nemzeti Színház egyeduralgó sztárja. Közben a szabadságharc után férjét, Jókait bűjtatta, megbékítette anyósát. Nyugodt körülményeket teremtett férjének, hogy hatalmas életművét megírhasssa. Féktelen költekező- és gyűjtőszöveggyűjteménye ugyanakkor hozzájárult anyagi zavaraihoz – ez az életmű egyenlenségeihez vezetett. Az öregedő Laborfalviról sok rosszat írtak össze, ha valaki az árnyalt képre kíváncsi, akkor *Hegedűsné Jókay Jolán* 1927-ben megjelent memoárját vegye kézbe.

Mára elmosódott arcvonásait idézzük fel *Szanyi Borbála* 2010-ben felállított miskolci szobráról

Bezárt a Yumber, a neten szerveződő, decentralizált lakásékezdő

Talán tetszenek emlékezni, 2015 augusztusában írtam az akkor induló budapesti startupról. Otthoni főztöt kínált regisztrált ügyfeleknek. A fizetés bankkártyán keresztül történt, 15 százalékos árrésszel. Megírtam, hogy feleségem, aki igen jól főz, és könnyen lelkesedő típus, az első próbafőzést egyike volt, annyira jó benyomást tett a fejlesztőkre, hogy őt ajánlották egy Index cikk alanyának. Minden idegszálam azt súgta, hogy ez országunkban nem fog működni. A fő-

oknak a tisztesség általános hiányát jeleltem meg; ha első körben egymásra is talál az elfoglalt, két gyereket egyedül nevelő ügyvédnő és az egy emelettel lejjebb lakó főzésmániás nagymama, hosszabb távon csak megkerülik a Yumbert, nem?

Ezt otthon nemigen mertem hangoztatni, de lapunkba nagy bátran beleírtam. Aztán arról a tragikomikus kalandról is beszámoltam, hogy nejem első élemben végzett főzése mekkora nagy sikert aratott – a NAV munkatársainál. Ugyanis ők voltak az első kuncsaftok. Aztán hónapokig tartott az adóhivattal való huzakodás. A Yumber ígéretre, hogy a pénzbüntetést átvállalja, de aztán ez is bekerült a be nem tartott ígérek közé.

Minden héten bezár egy startup, manapság ez nem számít nagy hírnek. Az ügy részleteit azért ismerhetjük meg a legapróbb részletekig, mert *Kalmár Péter* alapító ötletgazda egy gyónásnak szánt, hosszú, önmarcangoló blog-bejegyzésben vallott élete talán legnagyobb kalandjáról.

Miért is lett kudarc történet?

Egyáltalán nem azért, amiért én gondoltam. A projekt el se jutott addig, hogy kiderüljön, működik-e az ötlet. Kalmár vállomása szerint igen sok az ok. A blognak beszédes alcíme van: „Magamat kigúnyolom ha kell – de nem kell.” Alább megpróbálom összeszedni a bukásk legfontosabb tényezőit.

1.) Az ötletgazda volt az egyetlen alkalmazott. Eredeti foglalkozása: operarendező. Legerősebb képessége: mások fellelkesítése, a lehető legrövidebb idő alatt, a tények kreatív vegyítése a vágyálmokkal. Egy rendező mindig jó katasztrófa-elhárító – ám a problémák egy hányadát maga okozza. A legkülönbözőbb embereket vonzotta a Yumber köré – akik idejüknek csak egy-egy töredékét tudták a projektre fordítani. 2.) Az idővel való versenyfutásban rossz döntéseket hoztak – a mobilalkalmazás tesztelésre nem hagytak elég időt. Túl gyorsan rohantak előre, a fő oka ennek talán az volt, hogy féltek, valaki megcsinálja előttük ugyanezt.

3.) Kétszeresen is rossz országban kezdtek el az ígéretesnek tűnő projektet. Magyarországon viszonylag kevés az üzleti angyal, aki hozzá van szokva ahhoz, hogy tízből (húszból) egy startup lesz sikeres, az viszont annyira, hogy bőven visszahozza a termőre sose fordult vállalkozások költségeit.

Pont az ellenkezője történt annak, mint amire szükség lett volna. Ahelyett, hogy a magyar államgépezet előre rohant volna a sharing economy jelentőségének felismerésével, elüldözte az Ubert. Nem dolgoztak ki speciális adózási konstrukciót a Yummbereknek sem, bár volt róla szó.

4.) Az egyszerre felkerült ajánlatok száma soha nem haladta meg a tízet. Ez jóval alatta maradt a kritikus tömegnek. Az ötven körül lehetett volna, ha a földrajzi eloszlást is figyelembe vesszük. Ráadásul a napi negyven-ötven adagból jó ha hatot-nyolcat ettek meg a vendégek, a többinek a költségét a Yummbere állta.

5.) Nagyon messze volt az egész projekt attól, hogy kiderüljön: működőképes az ötlet vagy sem, fenntartható-e az egész modell, kitermeli-e a folyó költséget, (nem beszélve a befektetett összesen 60 millió forintról), és exportálható-e a világ más pontjaira.

6.) A kudarc érdekes mellékszála, hogy kezdettől volt néhány hangos ellendrukker, akiket Kalmár trolloknak nevez. Az egyiket nevéin is nevezi, itt elég lesz az Sz. B. monogrammm. Így jelentkezett be a Yummbere színrelépésekor: „Naponta fogom rátok küldeni az állategészségügyet és

a NAV-ot. Tiszteességtelen azokkal szemben, akik hivatalosan, a szabályokat betartva próbálnak a vendéglátásban boldogulni, erre az ilyen ügyeskedők az egzisztenciájukra törnek... Játsszatok ti is a szabályok szerint! Jaaa, hogy ahhoz senkik vagytok?!”

Kalmár Péter, „korunk hőse”

Tanulságos végigolvasni az End Down című blogbejegyzésben közzétett önvallomást. Műfaja: exhibicionista posztja modorában előadott rémdráma. Ebben a projektben az égvilágon minden folytonosan változott. Például a célközönség.

„A kezdetekben úgy gondoltuk, hogy a Yummbere elsősorban a házias ízekről, a nagy főztje iránti nosztalgiairól, és a különleges élményről fog szólni; és büszkén lovagoltuk meg az Uber magyarországi trendi és ellentmondásos hullámaival. ...Az elképzelést magáévá tette a menedzsmen, és az irányítás is olyan laza lett, amilyenre a szolgáltatást szerettem volna hangolni – de ez startup esetében végzetes hiba lett. Ráadásul a feltételezéseink nagy részét nem igazolta az élet. Nem laza nagyik, hanem elfoglalt, tudatos wanna-be-chef fiatal szakácsok töltöttek föl ajánlatokat, és trendi, elkényeztetett belvárosi foodybloggerek próbálták kipróbálni az alkalmazást, ami nem nagyon jött össze nekik.”

Aztán egyre változott a tulajdonosi kör, a folyton széthúzó menedzsmen, a fejlesztői csapat – csak az örökmozgó ötletgazda nem. Elköverték az üzleti életben létező összes hibát.

„Mikor épp még nem volt pénz, akkor bezeg volt nagy hírverés, de még szinte használ-

hatatlanul rossz volt az informatikai rendszer, és nem volt csapat sem. Eredmény: elégedetlen felhasználók mindkét oldalon. Amikor lett pénz, hülyeségekre sórtuk, és nem hangoltuk össze a marketing tevékenységet a promóciókkal; amikor jobb lett a rendszer, nem költöttünk marketingre. Amikor költöttünk marketingre, a csapat széthúzott. Amire lett használható koncepció, elfogyott a pénz is és a csapat is.” Vajon mit gondolt ez az ember? Az üzlet startup válfaja mentesít az üzletépítés vastörvényeinek hatálya alól? Ha igen, akkor a sikeres startupok tanulmányozásából megtanulhatták volna, hogy a technológiát megfelelő ideig érlelni és tesztelni kell, máskülönben biztos a bukás, a többi tényezőtől függetlenül. „A fejlesztés sem ortodox módon történt, hanem miközben még a munkások a pincében alaposztak, én már a kéményen akartam a szélkakast fényesíteni. Ettől viszont egy kicsit idegesek lettek a fejlesztők, és minden lassabban ment. Én meg nagyon. Mármint attól, hogy miért nem akarja senki a szélkakasomat fényesíteni.

A nagy sietség egyik legfőbb oka az volt, hogy attól féltem, valaki előbb csinálja meg az ötletet, nagyobb csapattal, több pénzzel, és baromira nem szerettem volna – ismét – lemaradni a világhírről és a dollár milliárdokról.” Évente sok tucat ilyen kudarc következik be, de annak résztvevői eltűnnek a világ színe elől – sebeket nyalogatni. Nem így Kalmár. Így fejezi be a vallomását:

„Nem savanyú a szőlő, higgyétek el, hiszen én tényleg abban a szerencsés helyzetben vagyok, hogy a bukásaimból mindig föl tudtam állni, és mindig tanultam belőlük valamit. Azt ugyan még nem tudom, hogy ezt a mérhetetlen tudásomat hol fogom hasznosítani; helyettes államtitkárként, esetleg mint senior advisor Silicon Valley-ben, de az biztos, hogy operarendezőtől filmszínészig, mulatótulajdonostól régiségkereskedőig, ingatlanfejlesztőtől a rendezvényszervezésig, producertől az informatikai startup vállalkozóig, reklámügynökségtől a színdarab-, és forgatókönyvírásig terjedő színesen mozgalmas életemben annyi tapasztalatot halmoztam föl, amivel akár még vándorcirkusz-igazgató is lehetnék Sri Lankán... annak ellenére, hogy egy árva aranyhöröcsögöt se idomítottam be még.”

Nyugodj békében, Yummbere. A mi családnak nem vésztett sokat, csak 20 ezer forintot, a NAV büntetés összegét. Meg a sok szaladgálást. ●